

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

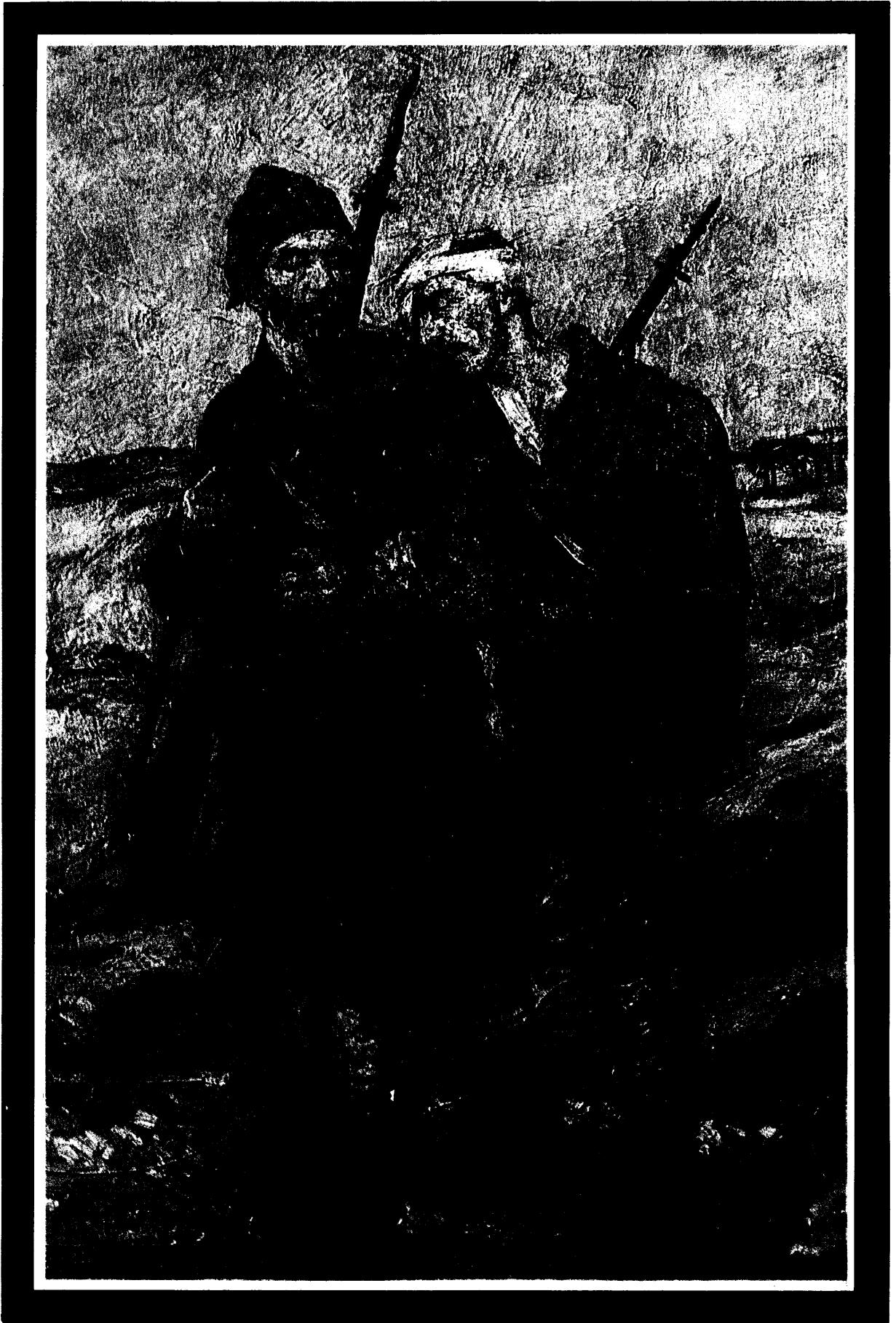
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BİRİNCİ BÖLÜM

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Kuruluşu

MÜTAREKE'DEN ANKARA'YA

MÜTAREKE'DEN ANKARA'YA

30 Ekim 1918 tarihinde Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra, İngiliz, Fransız ve İtalyan donanmaları Marmara'ya girmiş ve İstanbul'a doğru ilerlemektedir. Bu sırada, İzzet Paşa sadrazamlıktan çekilmiş, Padişah bu görevi Tevfik Paşa'ya vermiştir.

Lağvedilen Yıldırım Orduları Grup Komutanı Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'a dönmüş, memleketin içine düştüğü durumu Mebuslara hatta bizzat Padişah'a anlatmaya çalışmıştır.

İtilaf Devletleri ise, bir taraftan kendi aralarında Ülkeyi paylaşmak üzere çalışmalar yaparken, diğer taraftan da Memleket içindeki Rum ve Ermenileri kışkırtarak, silahlandırıyorlardı. İtilaf Devletleri'nin paylaşma girişimleri sonucunda, Musul ve Diyarbakır bölgesini İngilizler, Adana, Antep ve Maraş bölgesini Fransızlar işgal etmişlerdi. Doğu Anadolu'da Ermeni, Karadeniz bölgesinde ise Rum-Pontus Devleti kurulması için çalışmalar yapılıyordu (1).

Bu arada Mustafa Kemal Paşa'nın Ordu Müfettişi olarak bazı yetkilerle Anadolu'ya hareket ettiğini, 19 Mayıs 1919 tarihinde Genç Komutanın Samsun'a çıktığını, bu hareketin yurttan sevinçle karşılanıp Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılık ve işbirliği telgraflarının geldiğini görüyoruz. (2)

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'dan ülke ile daha sıkı temaslar kurmak üzere Amasya'ya geçmiş, buradan valilere, kolordu komutanlıklarına 22 Haziran 1919 tarihinde gizli bir genelge göndermiştir. Bu genelgede, "Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlığının tehlikede olduğu" belirtiliyor, 10 Temmuz'da Erzurum'da Şark Vilâyetleri namına bir kongre toplanacağı bildiriliyordu. (3)

Mustafa Kemal Paşa, Sivas Kongresi'ne hazırlık olmak üzere Erzurum'da toplanacak kongreye katılmak için, 28 Haziran 1919'da Sivas'tan Erzurum'a hareket etti. Yolda, Padişah'tan ve Harbiye Nazırından İstanbul'a dönmesini bildiren telgraflar aldı. Mustafa Kemal Paşa İstanbul'a dönmeyeceğini, milletle birlikte çalışmalara devam edeceğini bildirdi. Erzurum'a vardığında görevinden azledildiğinin bildirilmesi üzerine, O'da askerlik görevinden çekildi.

23 Temmuz 1919 tarihinde Erzurum'da toplanan kongrede "Yurdun bir bütün olduğu ve parçalanamayacağı, işgallere karşı milletin kendi kendini savunacağı, gerekirse geçici bir hükümet kurulacağı, her işte milletin iradesinin geçerli olduğu, manda ve himayenin kabul edilemeyeceği, Mebuslar Meclisi'nin hemen toplanması gerektiği" kararlaştırıldı. Bu kararları uygulamakla görevli bir Temsil Heyeti seçilerek Mustafa Kemal Paşa bu heyetin başkanlığına getirildi. (4). Millî teşkilatın geliştirilmesi ile ilgili olarak, bölgede bir müddet daha kalarak faaliyetlerine devam etti.

(1) Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, I-II-III, Cilt I, İstanbul 1961, S. 2 vd.

(2) Aynı Eser, Cilt I, S. 22 vd.

(3) Aynı Eser, Cilt I, S. 30-31

(4) Aynı Eser, Cilt I, S. 65-67

Amasya Genelgesi'nde belirtildiği üzere Anadolu'nun her yönden en güvenli yeri olan Sivas'ta 4-11 Eylül 1919'da toplanan kongrede Mustafa Kemal Paşa yine başkan seçildi. Erzurum'da alınan kararların aynen kabulünden sonra, Doğu İlleri Madafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin adı "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" olarak değiştirildi. Temsil Heyeti'nin yetkileri genişletilerek bütün ülkeyi temsil ile görevlendirildi (5). Milli Mücadele'nin en önemli dayanağı ve belgesi olan "Misak-ı Milli" ile milletçe müdafaa ve direnme esası kabul edildi. Vatanın bölünemeyeceği, hiçbir parçasının terk edilemeyeceği, manda ve himaye altına alınamayacağı, gerektiği takdirde silahla mukavemet edileceği kararlaştırıldı. Kayıtsız ve şartsız İstiklâl kararı alındıktan sonra, daha önce Padişah tarafından dağıtılan Meclis-i Mebusan'ın bir an önce toplanması karara bağlandı.

Anadolu'da toplanan Erzurum ve Sivas Kongresi İstanbul Hükümeti'ni bazı tedbirler alma-ya zorladı. Damat Ferit Paşa, öncelikle Sivas Kongresi'ni dağıtmak üzere, Harput Valisi Ali Galip Bey'i görevlendirdi. Mustafa Kemal Paşa, Ali Galip Bey'in üzerine bir askeri birlik gönderince Ali Galip Suriye'ye kaçtı (6). Kongrelerden hemen sonra Mustafa Kemal Paşa Anadolu'da gerekli güvenlik sağlanana kadar, İstanbul ile Anadolu'nun haberleşmesini yasakladı. Bunun üzerine Damat Ferit Paşa Hükümeti istifa etmek zorunda kaldı ve Ali Rıza Paşa Hükümeti kuruldu (7). Mustafa Kemal Paşa ile Ali Rıza Paşa arasındaki temaslar sonucunda Hükümet üyelerinden Salih Paşa Amasya'ya geldi ve burada Heyet-i Temsiliye Reisi Mustafa Kemal ile görüşmeler yaptı. Bu görüşmeler sonucunda, Meclis-i Mebusan'ın güvenliği kalmayan İstanbul'da toplanmasının doğru olmayacağı hususunda bir protokol imzalanmış ancak bu protokol, daha sonra İstanbul Hükümeti'nce reddedilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa, Sivas'tan Kayseri yolu ile Kırşehir'e geçip, burada ileri gelenlerle toplantılar yaptı. 27 Aralık 1919 tarihinde de Ankara'ya ulaştı.

İstanbul'da Meclis-i Mebusan'ın 28 Ocak 1920 tarihinde gizli olarak yaptığı toplantıda, Heyet-i Temsiliye üyeleri tarafından hazırlanan daha önce Erzurum ve Sivas Kongrelerinde de kabul edilen metin esas alınarak "Misak-ı Milli"nin imzalanması, İstanbul Hükümeti'ni olduğu kadar İtilaf Devletleri'ni de telaşa düşürmüş olmalıdır ki, Meclis-i Mebusan'ın cezalandırılması yoluna gidilmiştir. İstanbul'daki işgalcilerin ağır baskısı ile Hükümet ve vatan hainleri Kuva-i Milliye aleyhine aşağılık metodlarla propoganda yapıyorlardı. 14 Mart 1920'de Türk Ocağı'nın, 16 Mart 1920'de karakol ve resmi dairelerin işgal edildiğini görüyoruz. Devlet merkezinin işgali milleti bir yönetim boşluğuna itebilirdi. Mustafa Kemal Paşa bunun üzerine bütün valilik ve komutanlıklara telgraf çekerek bir müddet için dost olsun, düşman olsun dünya ile geçici olarak temasın kesilmesini istedi. Yurdumuzda yaşayan Hristiyan halka insanca muamele edilmesini, yurt aleyhinde eylemde bulunanlara ırk ve dinleri dikkate alınmadan kanun hükümlerinin uygulanmasını, Müdafaa-i Hukuk Temsil Heyeti Başkanı olarak bildirdi. İşgalciler İstanbul telgraf merkezlerini ele geçirdikten sonra, telgraf ile bir resmi bildiri yaymak istediler ise de Anadolu merkezlerince bu telgraflar alınmadı. Bu telgraflarda, Anadolu'da milli bir ihtilal ile ayağa kalkanlara hakaretler yağıyorlar, onların padişaha karşı asi olduklarını ilan ediyorlardı. Eğer Türk Milleti kendilerini felakete sürükleyen ihtilalcileri başından atarsa, geçici olan işgalin kaldırılacağı, Türk Milleti'nin refah ve mutluluğa kavuşabileceği bildiriliyordu (8).

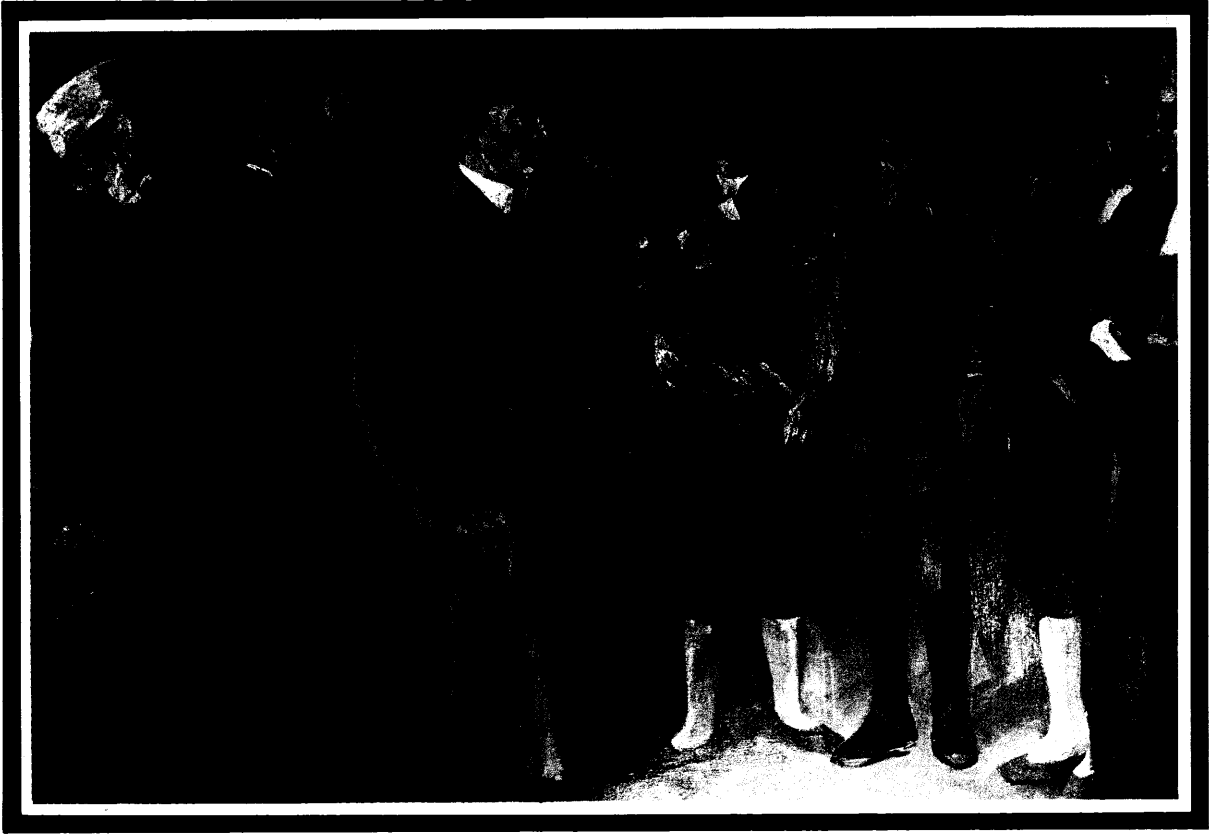
Bu arada mebuslar ve aydınların birer birer tutuklandığını, sürgüne gönderildiğini görüyoruz. Bu olağanüstü durum içinde Osmanlı Mebuslar Meclisi son toplantısını yaptı. 18 Mart 1920 tarihinde yapılan toplantıda, Sinop Mebusu Rıza Nur Bey söz aldı ve iki arkadaşı ile beraber hazırladıkları önergeyi okudu. Bu önergede, Osmanlı Başkentinin uğradığı istila anlatıldıktan sonra aynı istilanın Osmanlı Meclisi için de geçerli olduğu, Rauf, Vasıf, Faik Bey'ler ile

(5) Aynı Eser, Cilt I, S. 88-89

(6) Aynı Eser, Cilt I, S. 117-136

(7) Aynı Eser, Cilt I, S. 195 vd.

(8) Aynı Eser, Cilt I, S. 414 vd.

Numan Efendi'nin Meclis'ten işgal kuvvetleri tarafından zorla alınarak tutuklandığı, bu durumda mebusların serbestçe karar alabilmelerinin mümkün olmadığı, güvenlik veren bir durum doğuncaya kadar genel toplantıların ertelenmesi teklif edildi. Bu tekliflerin oy birliği ile kabul edilmesinden sonra Meclis bir daha toplanmamak üzere dağıldı (9).

İstanbul'daki Mebuslar Meclisi'nin dağılma haberini alan Mustafa Kemal Paşa, Meclis'in Ankara'da güvenlik içinde toplanabileceğini belirten 19 Mart 1920 tarihli bir genelge yayınladı. Oniki maddelik olan bu genelgede özetle, toplanacak Meclis'in bir "Kurucu Meclis" olacağı belirtiliyordu. Ankara'da toplanacak olağanüstü yetkilere sahip bir Meclis, milletin bağımsızlığını, devletin kurtarılmasını temin edecek, tedbir alacak ve uygulayacaktı. Her liva'yı beş üye temsil edecek, üyeler Mebus Yasası'na uygun olarak seçilecekti.

Bu genelgenin üzerine, birkaç vilayet dışında seçimler yapıldı. Seçimler sırasında bazı yerlerde İstanbul Hükümeti'nin teşviki ve gerekse işgalcilerin oyunları ile yer yer ayaklanmalar oldu. 9 Nisan 1920 tarihinde Bolu ayaklanması başladı ve bu ayaklanma Düzce, Hendek Adapazarı'na da yayıldı. Nevşehir'de İslâm Teali Cemiyeti padişah'tan başka bir kuvvet tanımayacağını bildiriyordu. Mustafa Kemal Paşa, bu günleri anarak, "Meclis'in toplanmaması gibi uğursuz ihtimallere meydan vermemek çarelerini düşünüyordum." diyordu. Bu nedenle Meclis çabucak açılmalıydı. Nihayet gelebilen mebuslarla yetinilerek, Meclis'in 23 Nisan 1920 tarihinde açılmasına karar verildi.

21 Nisan 1920 tarihinde kolordulara, illere, belediyelere, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine şu telgraf gönderildi (10).

- 1 — Tanrının yardımı ile 23 Nisan 1920 Cuma günü, Cuma namazından sonra Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılacaktır.
- 2 — Hacı Bayram Veli Camiinde Cuma namazı kılındıktan sonra Sancak-ı Şerif alınarak Meclis'e gelinecek, Meclis'e girilmeden dua okunacak ve kurban kesilecektir.

(9) Samet Ağaoğlu Kuva-i Milli'ye Ruhu, Ankara 1964, S. 18

(10) Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, Cilt I, S. 431

- 3 — Günün kutsallığını pekiştirmek için bugünden itibaren Vali Beyefendi'nin tertibi ile Hatim-i Şerif okutulmaya başlanacak, Hatim-i Şerif'in son bölümü uğur getirmesi için Cuma namazından sonra Meclis binasının önünde bitirilecektir.
- 4 — Kutsal ve yaralı yurdun her köşesinde, bugünden başlayarak Buhari ve Hatim-i Şerif'ler okunmasına başlanarak Cuma ezanından önce minarelerde Selâ verilecek, hutbe okunurken Halife - padişah Hazretlerinin biran önce kurtulmaları, mutlu olmaları duası ilave olarak söylenecek, Hükümet makamına gelinerek Meclis'in açılmasından ötürü resmi tebrikler yapılacak, ayrıca her tarafta Cuma namazından önce uygun biçimde mevlüt okutulacaktır.
- 5 — Bu bildirinin yayılması en ücra köyden en uzak askeri birliklere kadar yapılacak, her tarafa asılacak, basılıp parasız dağıtılacaktır.

Ankara'da görülmemiş bir kalabalık heyecan içinde bekliyordu. İstanbul'dan gelebilen ve yeni seçilen mebuslardan teşekkür eden Büyük Millet Meclisi, dini törenler bitirdikten sonra 23 Nisan 1920 Cuma günü, geleneğe uygun olarak en yaşlı üye Sinop Mebusu Şerif Bey'in Başkanlığında saat 13.45'de açıldı (11).

Şerif Bey Meclisi açış konuşmasında,

"Saygıdeğer Hazır Bulunanlar,

Hilafet ve Hükümet merkezinin geçici kaydıyla yabancı kuvvetler tarafından işgal edildiği, bağımsızlığının her bakımdan kısıtlılık altına alındığı bilinmektedir. Bu vaziyete baş eğmek, milletimizin kendisine teklif edilen yabancı esaretini kabul etmesi demektir. Ancak tam bağımsızlık ile yaşamak kararlılığında olan ezelden beri hür ve başına buyruk milletimiz bu esareti kesin ve kararlı biçimde reddetmiş ve derhal vekillerini toplamaya başlayarak yüce Meclisinizi vücuda getirmiştir. Bu yüce Meclis'in Reisi sıfatıyla ve Allah'ın yardımıyla, milletimizin iç ve dış tam bağımsızlığı dahilinde, geleceğini bizzat düzenleyerek ve bütün dünyaya ilan ederek Millet Meclisini açıyorum. Bizim kutsal Hükümdarımız olan ve bütün müslümanların Halifesi ve Osmanlıların Padişahı olan altıncı Sultan Mehmet Han Hazretlerinin yabancılara bağımlılığından

kurtarılmasını ve yüce devletimizin ebedi Payitahtı olan İstanbul'umuz ile işgal altında, çeşitli zulüm ve facialar içinde maddeten ve manen insafsızca yok edilmekte bulunan bütün mazlum vilayetlerimizin kurtarılması için bizi muvaffak etmesini Cenabı Allah'tan niyaz ederim'' (12).

Bu açış nutkunu takiben, Ankara Milletvekili Mustafa Kemal Paşa söz alarak Meclis'in hangi azalardan teşekkül edeceğine dair aşağıdaki açıklamayı yapmıştır:

Yüce Meclisiniz, bildiğiniz gibi, olağanüstü yetkilere sahip olarak yeniden seçilmiş saygıdeğer milletvekilleriyle taarruza ve işgale uğramış Saltanat Merkezinden yakasını kurtarabilerek gelecek olan saygıdeğer Meclis-i Mebusan azaları ile birlikte meydana gelmiştir. Kaçıp gelebilecek milletvekilleri ile birlikte bir yüce Meclis meydana getirilmesi ancak yeni uygulanan seçim tarzıyla mümkün olabilmiştir. Bu anda Meclisimiz yasal olarak toplanmış bulunmaktadır (13).

Mustafa Kemal Paşa'nın yukarıdaki konuşmasında da görüldüğü üzere artık Anadolu'nun ortasında kanun yapan, yaptığı kanunları, verdiği kararları uygulatan bir Milli Meclis vardı. Adı da, kuruluş biçimi de Osmanlı Mebuslar Meclisi'nden çok farklıydı.

Yeni kurulan Büyük Millet Meclisi, milletin tek temsilcisi sıfatıyla kuvvetler birliği sistemini benimsemiştir. Meclis Başkanı aynı zamanda Hükümet ve Devlet Başkanı idi. Hükümeti temsil eden üyelere Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gibi nazır ismi değil, vekil ismi veriliyordu. Olağanüstü yetkilere sahip olan bu Meclis'in görevi, yeni bir Türk Devleti'nin esaslarını belirlemek, İstiklâl Mücadelesi'ni sevk ve idare etmektir.

(11) Yunus Nadi, Birinci Büyük Millet Meclisi, İstanbul, 1955, S. 31

(12) Yunus Nadi, Birinci Büyük Millet Meclisi, İstanbul 1955, S. 31

(13) Yunus Nadi, Birinci Büyük Millet Meclisi, İstanbul 1955, S. 32

Daha ilk gün, Meclis'in yaşlı Başkanı Şerif Bey'in de belirttiği gibi "Milletimizin dahili ve harici tam istiklali dahilinde geleceğini ve alın yazısını bizzat çizmeye ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilan ederek açılan Büyük Millet Meclisi, devletimizin kurulması, Cumhuriyetin ilanı yolunda atılan en büyük adımdır.

Açıldığı 23 Nisan'dan altı gün sonra 29 Nisan 1920'de kabul ettiği Hiyanet-i Vataniye Kanunu ile Meclis, millet iradesi ile iş başına geldiğini, meşruluğunu inkâr edenlere karşı da varlığını tanıtmak üzere en ağır zorlayıcı hükümleri koymaktan çekinmeyeceğini göstermiştir (14).

Büyük Önderimiz Mustafa Kemal Paşa Başkanlığında 23 Nisan 1920 ile 16 Nisan 1923 tarihleri arasında görev yapan Birinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmaları aldığı kararlar ve buna dayalı uygulamalarla bağımsızlık ve hürriyet mücadelesini başarı ile yürütmede bütün dünya devletlerine en mükemmel örneği vermiştir.

(14) Gazi Mustafa Kemal, Nutuk, I-II-III, Türk Devrim Tarihi Enst. İstanbul 1961, Cilt II, S. 441.

GEÇİCİ VE İLK KABİNE

1 — Muvakkat İcra Encümeni

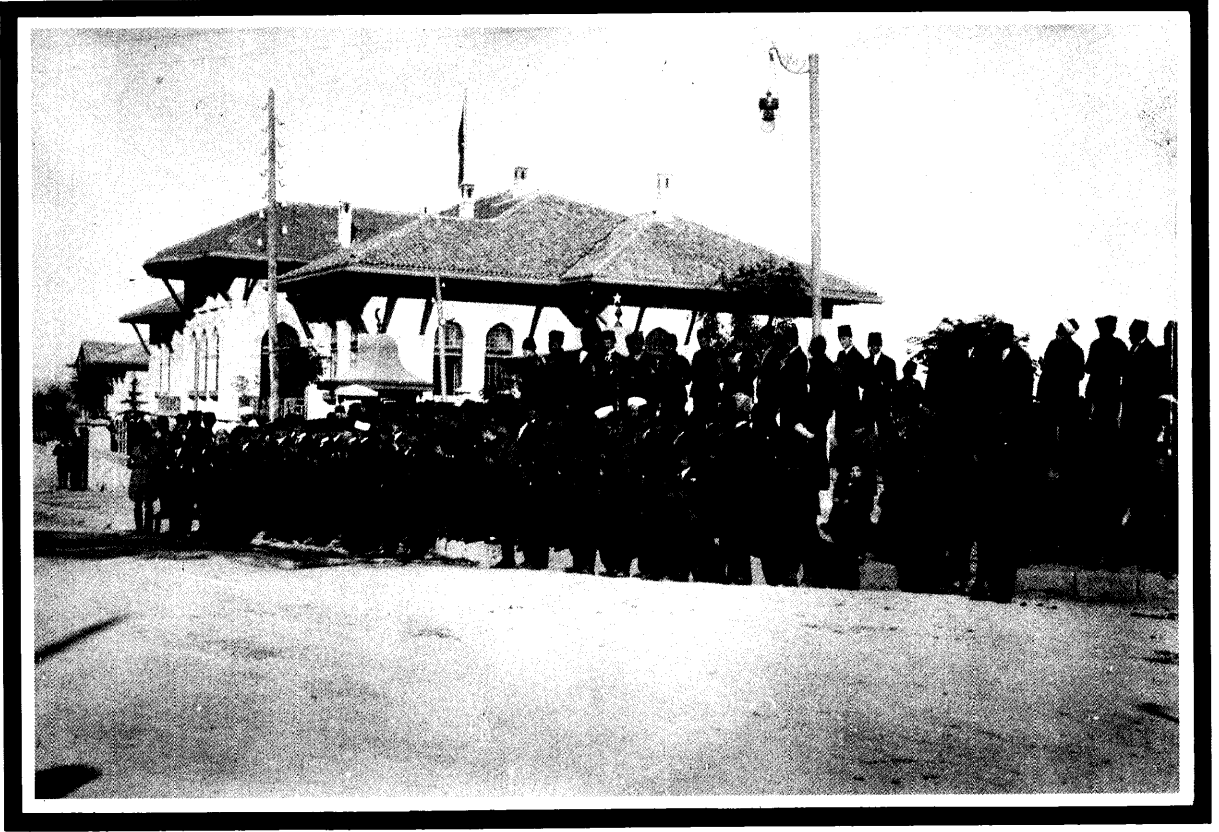
(Kuvve-i İcraiye teşkiline dair 5 No.lu Heyet-i Umumiye Kararı)

Celâleddin Arif Bey	ERZURUM
Cami Bey (Baykut)	AYDIN
Bekir Sami Bey (Kunduh)	AMASYA
Fevzi Paşa (Çakmak)	KOZAN
Hamdullah Suphi Bey (Tanrıöver)	ANTALYA
Hakkı Behiç Bey (Bayiç)	DENİZLİ
İsmet Bey (İnönü)	EDİRNE
Encümenin Reisi Meclis Reisi sıfatıyla, Mustafa Kemal Paşa'dır.	

2 — İcra Vekilleri Heyeti

(3 Mayıs 1920 tarihli ve 3 No.lu Kanun gereğince)

Heyet-i Umumiye Reisi	:	Mustafa Kemal Paşa (Atatürk)	ANKARA
Erkân-ı Harbiye-i			
Umumiye Reisi	:	İsmet Bey (İnönü)	EDİRNE
Sıhhat ve İçtimai			
Muavenet Vekili	:	Dr. Adnan Bey (Adivar)	İSTANBUL
Hariciye Vekili	:	Bekir Sami Bey (Kunduh)	AMASYA
Müdafaa-i Milliye Vekili	:	Fevzi Paşa (Çakmak)	KOZAN
İktisat Vekili	:	Yusuf Kemal Bey (Tengirşenk)	KASTAMONU
Dahiliye Vekili	:	Cami Bey (Baykut)	AYDIN
Şer'îye Vekili	:	Mustafa Fehmi Ef. (Gerçekker)	BURSA
Nafia Vekili	:	İsmail Fazıl Paşa	YOZGAT
Maliye Vekili	:	Hakkı Behiç Bey (Bayiç)	DENİZLİ
Maarif Vekili	:	Dr. Rıza Nur Bey	SİNOP

22 Mayıs 1920 Zafer için dua

23 Nisan 1921 I. Yıldönümü

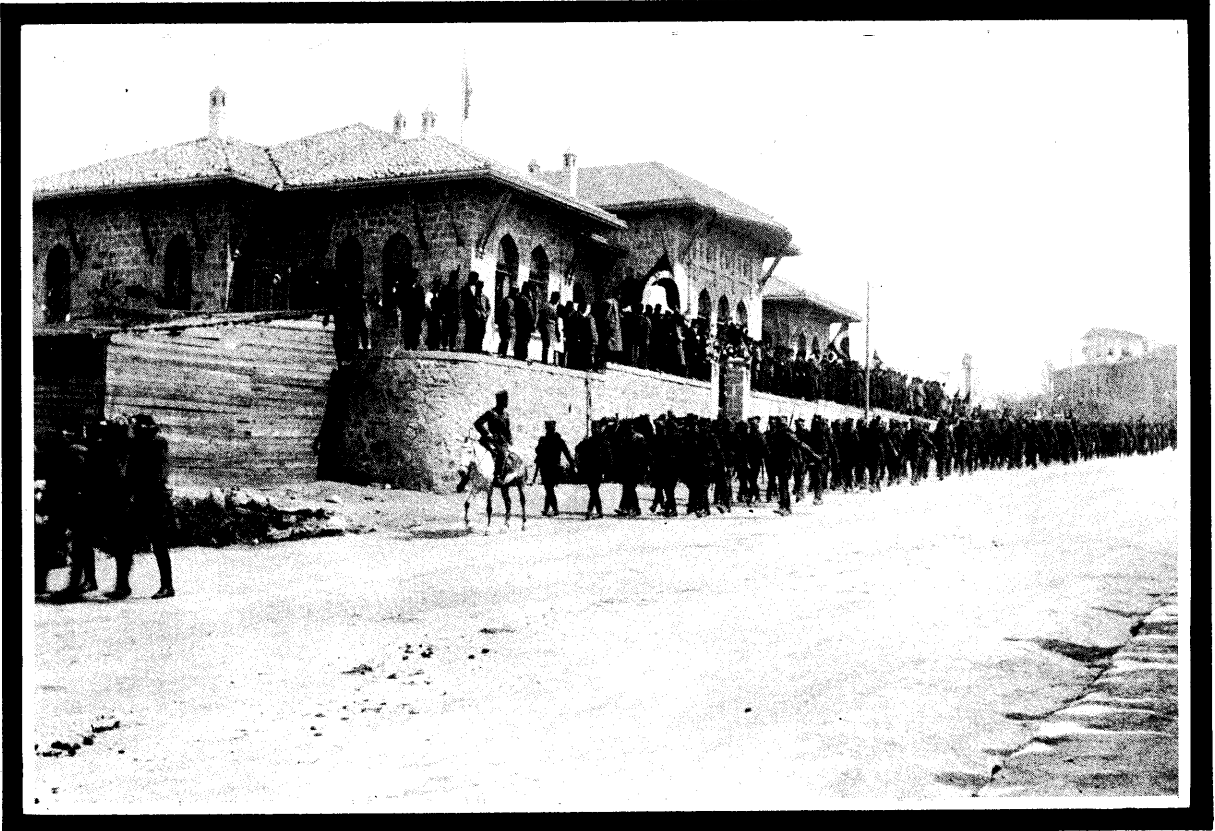
6 Mayıs 1920 Şeker Bayramı

22 Mayıs 1922

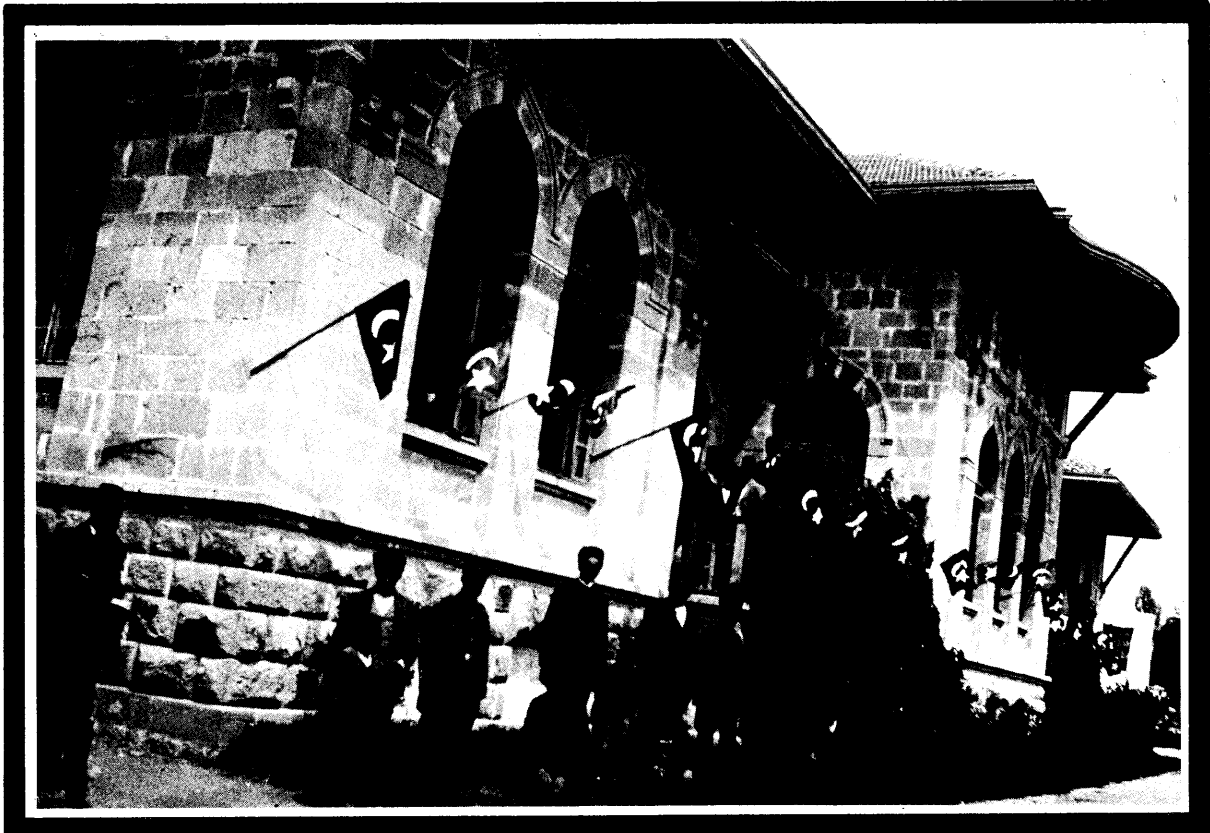
8 Temmuz 1920 Tunalı Hilmi Bey halka hitap ediyor

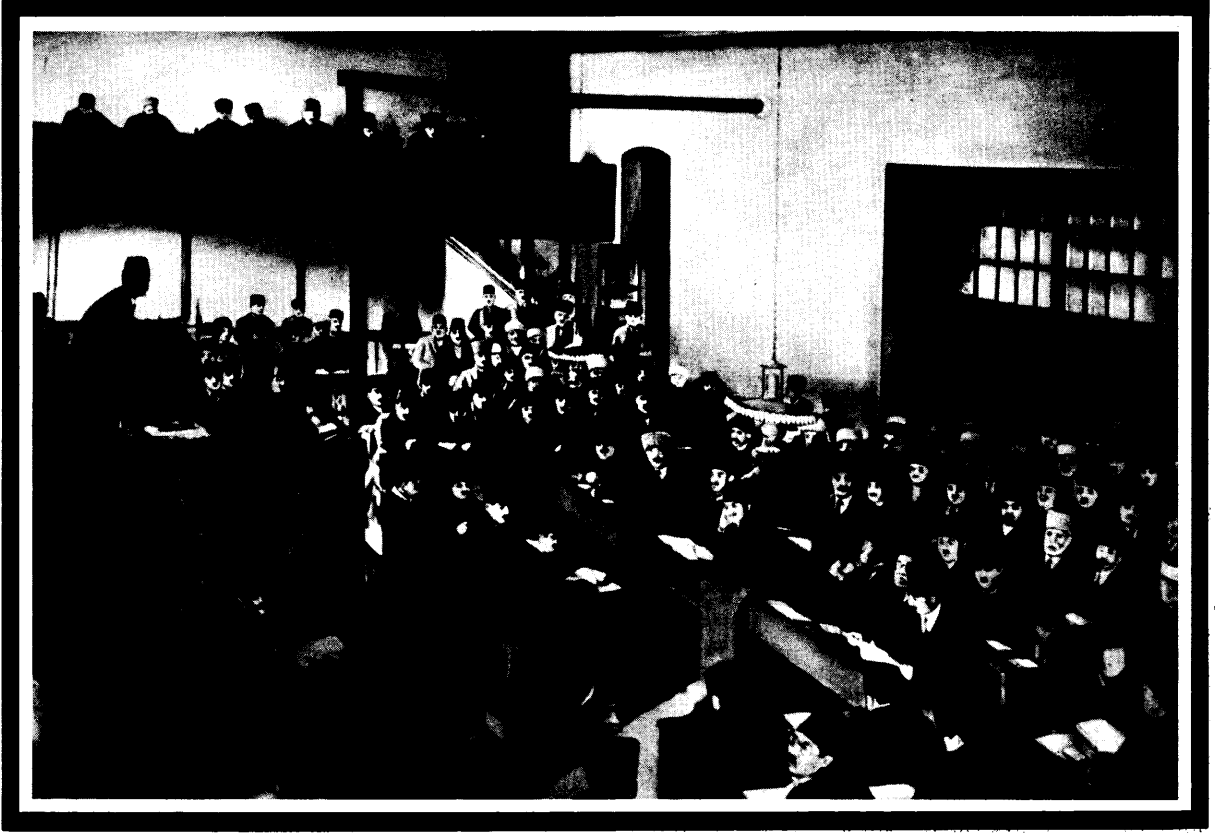
25 Aralık 1921 Geçit Töreni

23 Nisan 1922 İkinci Yıl Törenleri

Mayıs 1920 Şeker Bayramı'na hazırlık.

Şerif Bey Başkanlığında Meclis toplantı halinde

Mustafa Kemal Paşa'nın konuşması